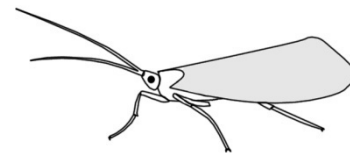


## ***De Digitale Kokerjuffer***

*Jaargang 15, Nummer 22: 2019*

Digitale nieuwsbrief van de EIS-werkgroep  
Trichoptera



*The Digital Caddisfly – Newsletter of the Benelux Trichoptera Society*

Amsterdam / Gent, december 2019



Deze nieuwsbrief is bedoeld om geïnteresseerden in kokerjuffers of schietmotten op de hoogte te brengen van recente ontwikkelingen over Trichoptera.

Voorgaande nummers kunt u downloaden op de werkgroepspagina van EIS-Nederland:  
<http://www.eis-nederland.nl/Publicaties/Nieuwsbrieven>

Bijdragen over Trichoptera zijn welkom. U kunt uw bijdragen mailen aan de redactie:  
davidtempelman67@gmail.com of Koen\_Lock@hotmail.com.



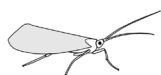
THE DIGITAL CADDISFLY – *The Digital Caddisfly is an on-line magazine, dedicated to the study of caddisflies in the Benelux countries (Belgium, the Netherlands and Luxembourg). From the 16<sup>th</sup> issue onwards, English summaries have been placed after each contribution. For the content of this issue, please consult the last page of this issue. Please contact us when you wish to know more about Trichoptera in our countries or in case you wish to submit a contribution yourself. Previous issues can be downloaded from <http://www.eis-nederland.nl/Publicaties/Nieuwsbrieven>. We look forward to your comments.*

### *Adressen van de redacteurs / editors' addresses*

Koen Lock  
Merelstraat 27  
9000 Gent

Koen\_Lock@hotmail.com

David Tempelman  
Soembawastraat 25 F  
1095 VV Amsterdam  
tel. + 31 6 1772 8489  
davidtempelman67@gmail.com



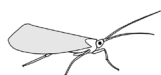
# Inhoudsopgave

## Faunistiek België

- Bijzondere Belgische waarnemingen ..... Koen Lock **4**

## Faunistiek Nederland

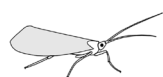
- *Ptilocolepus granulatus* (Pictet 1834) na bijna een kwart eeuw weer aangetroffen ..... Hans Hop **5**
- Bijzondere kokerjuffers in de referentiecollectie van Hollands Noorderkwartier ..... Wim Langbroek & Barend de Boer **8**
- Bijzondere Nederlandse waarnemingen in 2019..... David Tempelman, Maria J. Sanabria & Casper Zuyderduyn **13**
- Inhoud ..... **18**



## Bijzondere Belgische waarnemingen

Koen Lock

- Op 23.VII.2019 vond Wim Declercq te Hoogdele voor het eerst *Hydroptila sparsa* in West-Vlaanderen (<https://observations.be/waarneming/view/176792108>). De soort is nu van alle Belgische provincies bekend.
- Op 18.VI.2019 vond Philippe Van de Velde te Lokeren voor het eerst *Psychomyia pusilla* in Oost-Vlaanderen (<https://observations.be/waarneming/view/174780498>). Op 30.V.2018 vond Philippe Jenard te Momignies voor het eerst *P. pusilla* in Henegouwen (<https://observations.be/waarneming/view/165527242>). Enkel in West-Vlaanderen werd de soort voorlopig nog niet waargenomen.
- Op 2.VI.2018 vond Luc Baekelandt te Baudour voor het eerst *Hagenella clathrata* in Henegouwen ([https://observations.be/waarneming/view/157726421?\\_popup=1](https://observations.be/waarneming/view/157726421?_popup=1)).
- Op 2.VIII.2019 vond Ben Sleeman te Robechies voor het eerst *Odontocerum albicorne* in Henegouwen (<https://observations.be/waarneming/view/179883612>).
- Op 29.VI.2019 vond Koen Leysen te Vorst voor het eerst *Athripsodes albifrons* in Antwerpen ([https://observations.be/waarneming/view/175413272?\\_popup=1](https://observations.be/waarneming/view/175413272?_popup=1)). Op 30.VI.2019 vond Augustijn De Ketelaere te Wingene voor het eerst *A. albifrons* in West-Vlaanderen (<https://observations.be/waarneming/view/175630304>). Op 6.VII.2019 vonden Lowie Lams en Augustijn De Ketelaere te Momignies voor het eerst *A. albifrons* in Henegouwen (<https://observations.be/waarneming/view/175985747> & <https://observations.be/waarneming/view/177061420>). De soort is nu van alle provincies bekend, maar werd nog niet waargenomen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Op 9.VII.2019 vond Evert Van de Schoot langs de Ourthe te Nadrin *Setodes* spec. ([https://observations.be/waarneming/view/176344314?\\_popup=1](https://observations.be/waarneming/view/176344314?_popup=1)). Dit genus werd al sinds 1942 niet meer waargenomen in België.
- Op 19.VII.2019 vond Wim Veraghtert te Lille voor het eerst *Anabolia brevipennis* in Antwerpen ([https://waarnemingen.be/waarneming/view/176633692?\\_popup=1](https://waarnemingen.be/waarneming/view/176633692?_popup=1)). Dit betreft bovendien de eerste waarneming in Vlaanderen sinds 1919.
- Op 13.IX.2019 vond Davy De Grote te Eine voor het eerst *Limnephilus luridus* in Oost-Vlaanderen (<https://observations.be/waarneming/view/179731693>).
- Op 27.V.2018 vond Rita Vanhullebusch te Oedelem voor het eerst *Lepidostoma basale* in West-Vlaanderen ([https://waarnemingen.be/waarneming/view/169106862?\\_popup=1](https://waarnemingen.be/waarneming/view/169106862?_popup=1)).
- Op 28.V.2019 vond Eric Wille te Gooreind voor het eerst *Lepidostoma hirtum* in Antwerpen ([https://waarnemingen.be/waarneming/view/173280384?\\_popup=1](https://waarnemingen.be/waarneming/view/173280384?_popup=1)). Dit betreft bovendien de eerste waarneming in Vlaanderen.



# ***Ptilocolepus granulatus* (Pictet 1834) na bijna een kwart eeuw weer aangetroffen**

Hans Hop

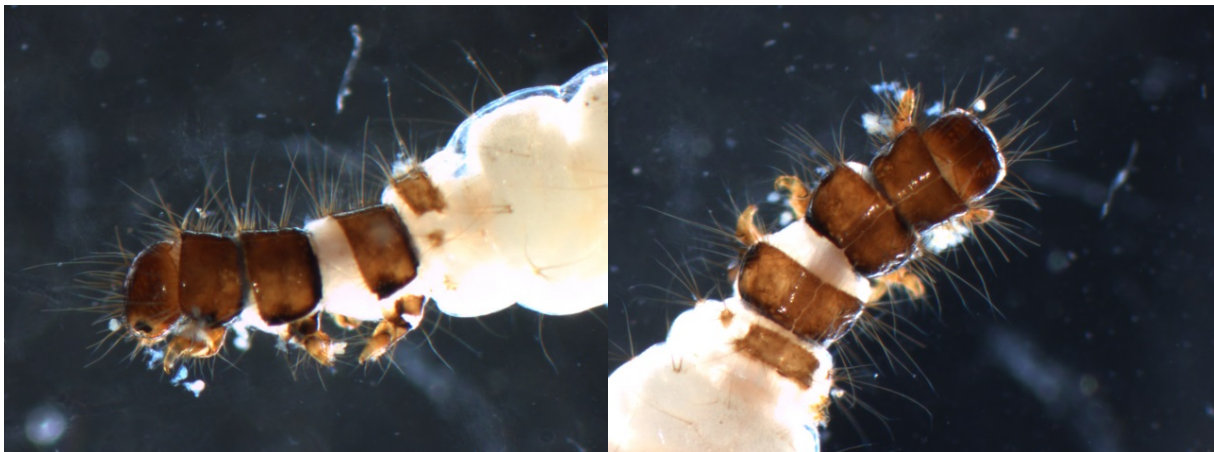
## **Inleiding**

In de bronkop van de Sprung is de larve aangetroffen van de kokerjuffer *Ptilocolepus granulatus* (Pictet 1834). De Sprung is een bronkop in het bos bij Stokkum in het Montferland. De laatste waarneming van deze kokerjuffer in Nederland stamt uit 1996.

## **Herkenning**

Het is een kleine kokerjuffer die door Higler (2005, 2008) nog werd ingedeeld bij de Hydroptilidae, maar nu in een aparte familie de Ptilocolepidae is geplaatst.

*Ptilocolepus granulatus* is gemakkelijk herkenbaar, een duidelijke dorsale scleriet op het eerste abdominale segment onderscheidt hem van de Hydroptilidae. De poten zijn relatief kort en stevig. Opvallend is ook het huisje, wat gemaakt is van mosblaadjes. Het huisje van de nu gevonden larve is gemaakt van Lippenmos (*Chiloscyphus polyanthos*).



**Fig. 1.** Larve van *Ptilocolepus granulatus* uit de Sprung, 29 maart 2018, coördinaten: x 212,1 y 432,6.

*Larva of Ptilocolepus granulatus, collected in de Sprung, 29 March 2018. Lat.: 51.879, Long. 6.223.*

## **Oudere waarnemingen**

*Ptilocolepus granulatus* was voor het laatst in 1996 aangetroffen als larve bij Belfeld in Midden-Limburg. Van de volwassen exemplaren zijn slechts drie waarnemingen bekend, bij Plasmolen onder Nijmegen in 1958, 1959 en 1977. In Europa is de soort wijd verspreid, maar slechts in lage dichtheden. De meeste waarnemingen komen uit Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk en Italië. In Nederland staat de kokerjuffer op de rode lijst als 'Gevoelig'. Met slechts één vondst in de 25 jaar lijkt dit een understatement.

## **Vindplaatsbeschrijving**

De larve is gevonden in de bronkop van de Sprung. De bemonstering is uitgevoerd met de micro-macrofaunaschoffel. De larve is gevonden op 29 maart 2018. De Sprung is een bronkop in het bos bij Stokkum in het Montferland. Natuurmonumenten is de eigenaar van dit terrein. De beek loopt slechts een paar honderd meter door Nederland en gaat dan onder de snelweg



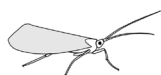
A12 door richting Duitsland, waar de beek al snel droogvalt en niet in contact staat met ander oppervlaktewater. Het gedeelte benedenstrooms van de bron is een aantal jaar geleden aangepakt door de beekbodem te verhogen. Zo is er lokaal zand en grind ingebracht ter compensatie van erosie. Ook zijn boomstammetjes ingebracht als dammetjes om bodemsubstraat niet meer weer weg te laten eroderen. Tevens is er naaldbos gekapt in het inzijgingsgebied om de watervoerendheid van bron en beek te vergroten.



**Fig. 2.** De Sprung, vindplaats van de larve van *Ptilocolepus granulatus* / *De Sprung, location where P. granulatus* was found. Foto 29 Maart 2018 / *Photo 29 March 2018.*



**Fig. 3.** De ligging van de Sprung in het Montferland / *Location.*



## Beekbegeleidende fauna

In de bronkop werden verscheidene kenmerkende bronsoorten aangetroffen zoals de *Thaumalea* bronmuggen en de watermijten *Sperchon thienemanni* en *Lebertia glabra*. Binnen de beperkte soortenlijst werden relatief veel kokerjuffersoorten bemonsterd, zoals *Silo nigricornis*, *Lype reducta* en *Agapetus fuscipes*, soorten die vaak op stenen of grindbedden worden aangetroffen. Ook de algemenere *Sericostoma personatum*, *Micropterna sequax* en *Plectrocnemia conspersa* waren aanwezig. Dominant aanwezig waren de vlokreeft *Gammarus pulex* samen met *Elodes*-keverlarven.

Ito & Higler (1992) geven aan dat de larven leven, en hun kokertjes maken van de blaadjes van twee mossoorten, Lippenmos (*Chiloscyphus polyanthos*) aanwezig in de Sprung en het bedreigde Beekschoffelmos (*Scapania undulata*). Het voorkomen van deze mossoorten is bepalend voor het voorkomen van deze kokerjuffer. Volgens Waringer & Graf (2002) zou *Ptilocolepus granulatus* ook kunnen leven van bronmos (*Fontinalis antipyretica*). De robuuste mandibels maken het eten van dit plantje mogelijk.

## Dankwoord

Matthijs de Vos wordt bedankt voor zijn informatie over de Sprung.

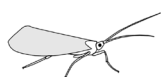
## Literatuur

Higler, L.W.G. (2005). De Nederlandse kokerjufferlarven. Determinatie en ecologie. KNNV-Uitgeverij, Utrecht.

Higler, L.W.G. (2008). Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera), EIS-Nederland, Leiden.

Ito, T. & L.W.G. Higler (1992). Biological notes and description of little-known stages of *Ptilocolepus granulatus* (Pictet) (Trichoptera, Hydroptilidae). -Proc.7th.Int.Symp.Trichoptera, 1992:177-181.

Waringer, J. & W. Graf (2002). Ecology, morphology and distribution of *Ptilocolepus granulatus* (Pictet 1834) (Insecta: Trichoptera) in Austria. *Lauterbornia* 43: 121-129.



**Hans Hop**  
*TeamHydrobiologie*

Aqualysis waterlaboratorium  
Loggerweg 6, 8042 PG Zwolle  
Postbus 12, 8000 AA Zwolle  
T. +31384259646



[www.aqualysis.nl](http://www.aqualysis.nl)



**ABSTRACT** On 29 March 2018, a larva of *Ptilocolepus granulatus* (Pictet 1834) was found in de Sprung, a source in the forest near Stokkum, Montferland, the Netherlands. The last observation of this species in the Netherlands dates back to 1996.



# Bijzondere kokerjuffers in referentiecollectie van Hollands Noorderkwartier

Wim Langbroek<sup>1</sup> & Barend de Boer

Eind 2018 is de macrofauna-referentiecollectie van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier overgedragen aan Stichting Waterproef. Er blijken veel bijzondere soorten in deze collectie aanwezig te zijn, waaronder de kokerjuffers *Ironoquia dubia*, *Grammotaulius nigropunctatus* en *Polycentropus irroratus*. Deze werden in de jaren '80 van de vorige eeuw verzameld door Henk van der Hammen.

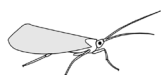
*Ironoquia dubia* is als larve makkelijk te herkennen. Het is de enige *Limnephilidae* met meer dan drie kieuwfilamenten per bosje (Fig. 1 links). Daarnaast is ook het gebogen kokertje opvallend (Fig. 1 rechts) en heeft de larve een lichte streep over de kop en het pronotum. In Nederland is de soort bekend uit de Achterhoek, Twente, Brabant en van de Veluwe (Fig. 2). Daarnaast zijn er twee waarnemingen bekend van larven uit de duinstreek bij Heemskerk en één van 1 ♂ bij op 4 oktober 1972 bij Valkenisse (leg. B. van Aartsen). In Nederland is de soort bekend uit kleine laaglandbeken en kwelrijke greppels. De soort heeft één generatie per jaar en de adulten vliegen in september/oktober (Higler 2005).

In de collectie van is één larve aanwezig. Het exemplaar is verzameld op 6 april 1984 in Velsen-Noord (x. 104.29 – y. 499.63). De locatie is een beekje in het park Westerhout.



**Fig. 1.** Larve van *Ironoquia dubia* met opvallende kieuwen en koker. Vindplaats: Velsen-Noord, 6 april 1984. / Larva of *Ironoquia dubia* with striking gills and case. Sampling location: Velsen-Noord, 6 April 1984 (N 52.482, E 4.641).

<sup>1</sup> Corresponderende auteur.





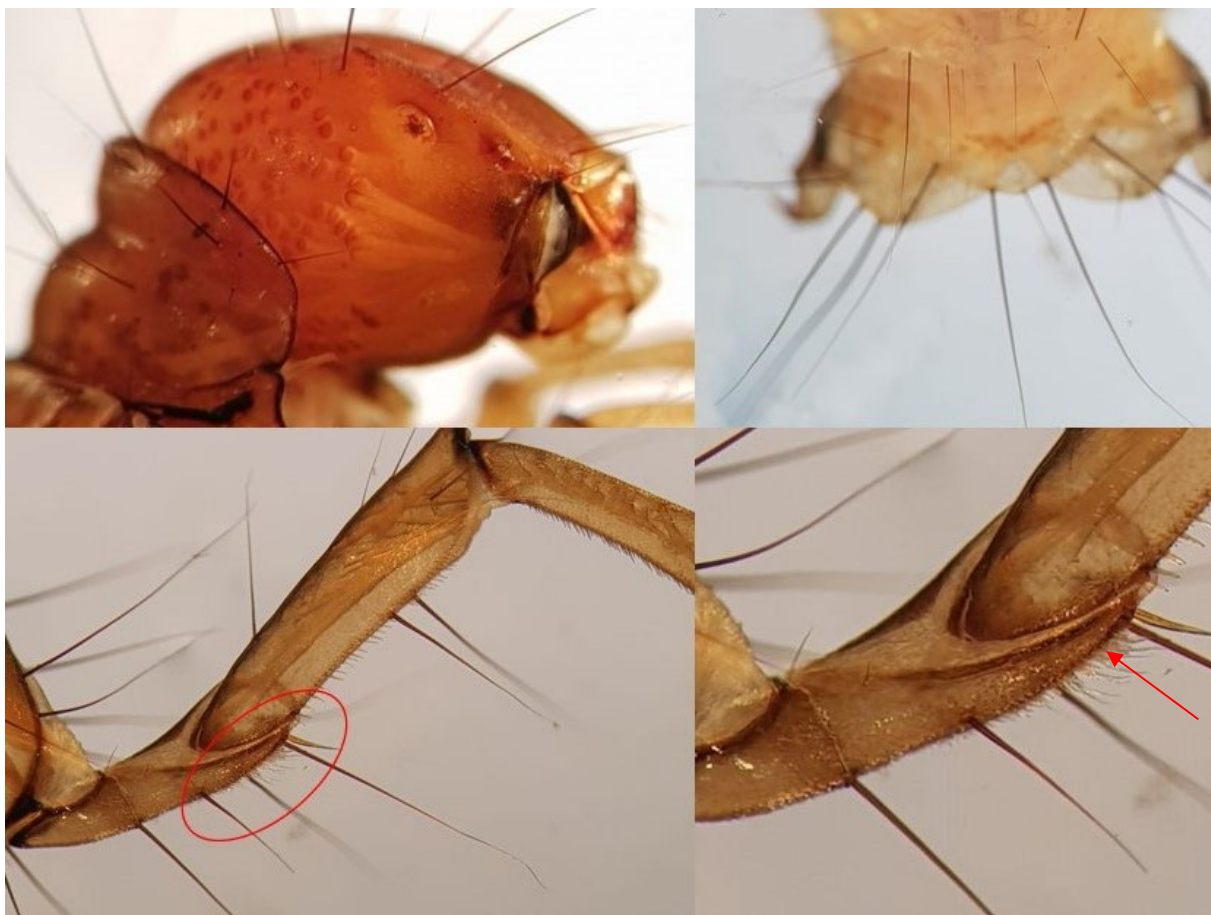
**Fig. 2.** Verspreidingskaartje van *Ironoquia dubia*. Rood: data via Waarneming.nl, pijl: vindplaats bij Velsen-Noord; paars: GBIF (vooral data van larven via de Waterschappen).

*Distribution map of Ironoquia dubia in The Netherlands. Red: data through Waarneming.nl; arrow: sampling location near Velsen-Noord; purple: data through GBIF (mainly data of waterboard authorities).*

Een andere bijzondere Limnephilidae betreft *Grammotaulius nigropunctatus*. De larven van deze soort worden in Nederland zelden gevonden. In de EIS-database staan slechts 14 waarnemingen. Waarnemingen van volwassen dieren komen voornamelijk uit de kuststreek en van de Waddeneilanden (Fig. 5). De larven kunnen zeer slechte omstandigheden in watergangen overleven. Mogelijk is de soort semi-terrestrisch. Bij *Grammotaulius* is de grootte van de kop zeer opvallend (Fig. 3). De larve van *G. nigropunctatus* onderscheidt zich van *Grammotaulius nitidus* door de bruine stekels aan de femora van midden- en achterpoot (bij *G. nitidus* geel) en donkere vlekjes op een lichte ondergrond op de kop (bij *G. nitidus* zijn de ondergrond en de vlekjes vrijwel hetzelfde van kleur).

Het exemplaar is verzameld in een meertje in het Noord-Hollands Duinreservaat iets ten westen van Bakkum-Noord, op 17 april 1979 (x. 104,94 – y. 508,95). Een tweede exemplaar van een larve van *Grammotaulius nigropunctatus* is verzameld op 18 april 1985 op Texel, sloot haaks op de Mokweg (x. 112,35 – y. 559,48; locatienummer PNH 04458).

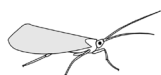


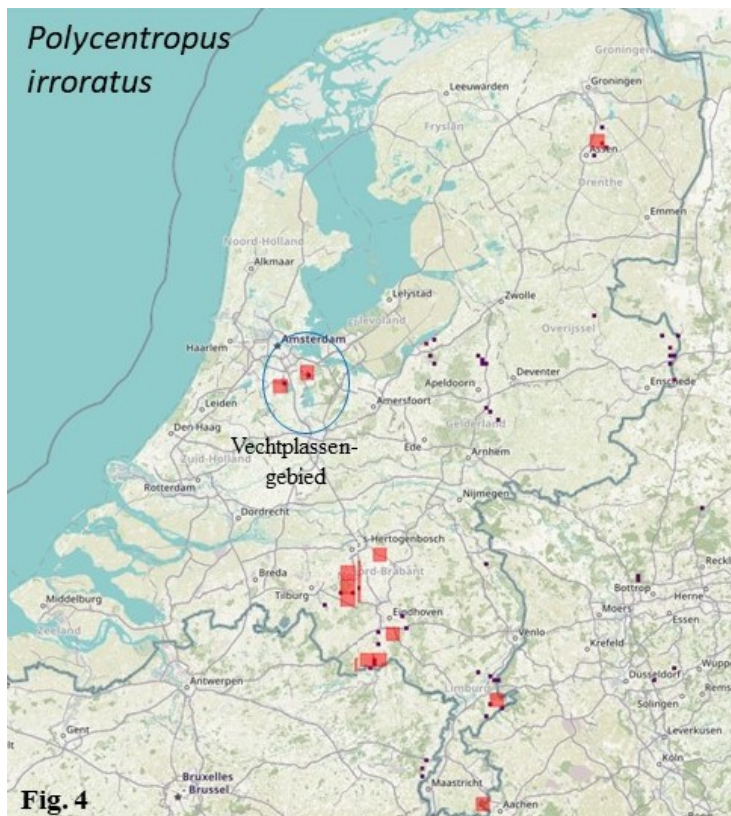


**Fig. 3.** Larve van *Grammotaulius nigropunctatus* met opvallend grote kop, haarrij dorsaal op het laatste achterlijfsegment en zoom van bleke haren op de achtertrochanter. / Larva of *Grammotaulius nigropunctatus* showing the large head and margin of light-coloured hairs on the trochanter of the last leg.

*Polycentropus irroratus* is bekend van een beperkt aantal vindplaatsen verspreid over het land en is met name een soort van laaglandbeken, maar kan ook in stilstaand water voor komen (Higler 2008). Op grote afstand van het hoofdverspreidingsgebied komt een populatie in het Vechtplassengebied voor (Fig. 4). De soort is daar bekend van de Spiegelplas, de Vinkeveense Plas en Botshol. In zowel de Spiegelplas als Botshol is de soort in de jaren '80 ontdekt. Het ging destijds uitsluitend om larven. Op 24 juli 2012 zijn de voor de eerste keer adulten in het Vechtplassengebied gemeld (Zuyderduyn & Tempelman 2013).

Er zijn twee exemplaren aanwezig in de collectie van Hollands Noorderkwartier. Deze exemplaren zijn verzameld op 19 mei 1981 in de Spiegelplas tussen Nederhorst ten Berg en Ankeveen (x. 133,18 – y. 475,45). De larven van *Polycentropus* zijn te herkennen aan de tandeloze anaalklauwen en de lengte van de voortars is ongeveer de helft van de tibia (Fig. 4 rechtsonder). *Polycentropus irroratus* heeft een geelbruine kop met vlekjes (Fig. 4 rechtsboven) terwijl *P. flavomaculatus* een duidelijk koppatroon heeft.





Voorlijf van *Polycentropus irroratus*.  
Ankeveen, 19 mei 1981. Anterior part of body.



Voorpoot van *Polycentropus irroratus*.  
Ankeveen, 19 mei 1981. Anterior leg.



**Fig. 4 en Fig. 5.**

Verspreidingskaartjes van *Polycentropus irroratus* en *Grammotaulius nigropunctatus*.

Rood: data via Waarneming.nl (vooral imago's), paars: GBIF (vooral data van larven via de Waterschappen).

*Fig. 4:*  
Distribution map of *Polycentropus irroratus*; upper right: anterior part of body of larva, below right: anterior leg.

*Fig. 5:*  
Distribution map of *Grammotaulius nigropunctatus*.

*Fig. 4 and 5:*  
Red: data through Waarneming.nl;  
purple: data through GBIF (mainly data of waterboard authorities).



## Met dank aan

We danken Gert van Ee voor het beschikbaar stellen van de referentiecollectie en voor aanvullende gegevens.

## Literatuur

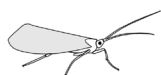
Higler, B. (2015). De Nederlandse kokerjufferlarven, KNNV Uitgeverij.

Higler, L.W.G. (2008). Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera), EIS-Nederland, Leiden.

Zuyderduyn, C. & D. Tempelman (2013). Schietmotten van het Vechtplassengebied. *De Digitale Kokerjuffer* **15**: 22-30.



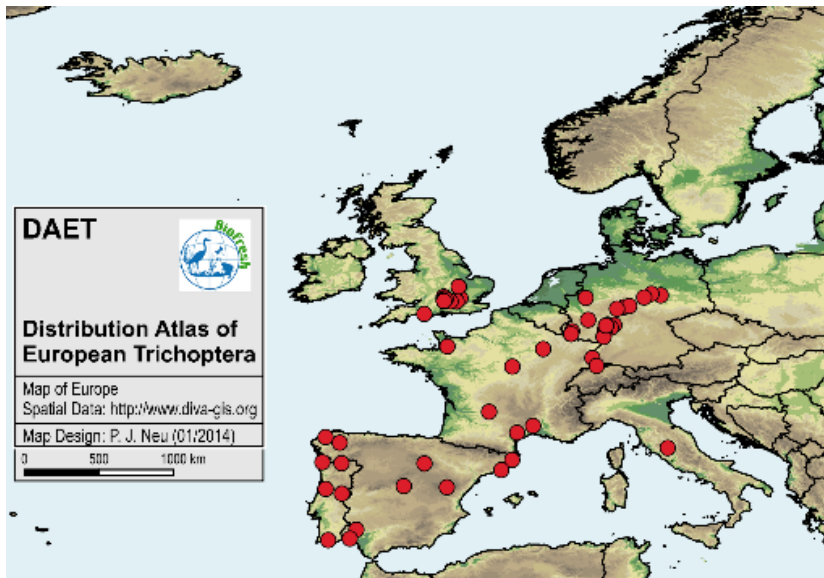
**ABSTRACT** In the reference collection of the Noord-Holland Waterboard Authority larvae of three interesting species of Trichoptera are present: *Ironoquia dubia*, *Polycentropus irroratus* and *Grammotaulius nigropunctatus*. In the case of *I. dubia* and *P. irroratus* the sampling locations are far away from the main known populations in The Netherlands. *Grammotaulius nigropunctatus* seems to be widespread in the coastal area and the south, but larvae are rarely found. Of these three species, updated distribution maps of The Netherlands are presented.



## Bijzondere Nederlandse waarnemingen in 2019

David Tempelman, Maria J. Sanabria & Casper Zuyderduyn

- In 2019 werden op twaalf locaties in Salland (provincie Overijssel) larven aangetroffen van *Leptocerus lusitanicus*. De soort lijkt op *L. tineiformis*, maar de larve maakt een kokertje van steentjes. De soort is nieuw voor Nederland! Met dank aan Aqualysis Waterlaboratorium. Figuur 1 geeft een overzicht van de vondsten van adulte *L. lusitanicus* in Europa.



**Fig. 1.** Verspreiding van *Leptocerus lusitanicus*. Kaart uit DAET-atlas met dank aan P.J. Neu. / *Distribution map of adult Leptocerus lusitanicus*. Map P.J. Neu.

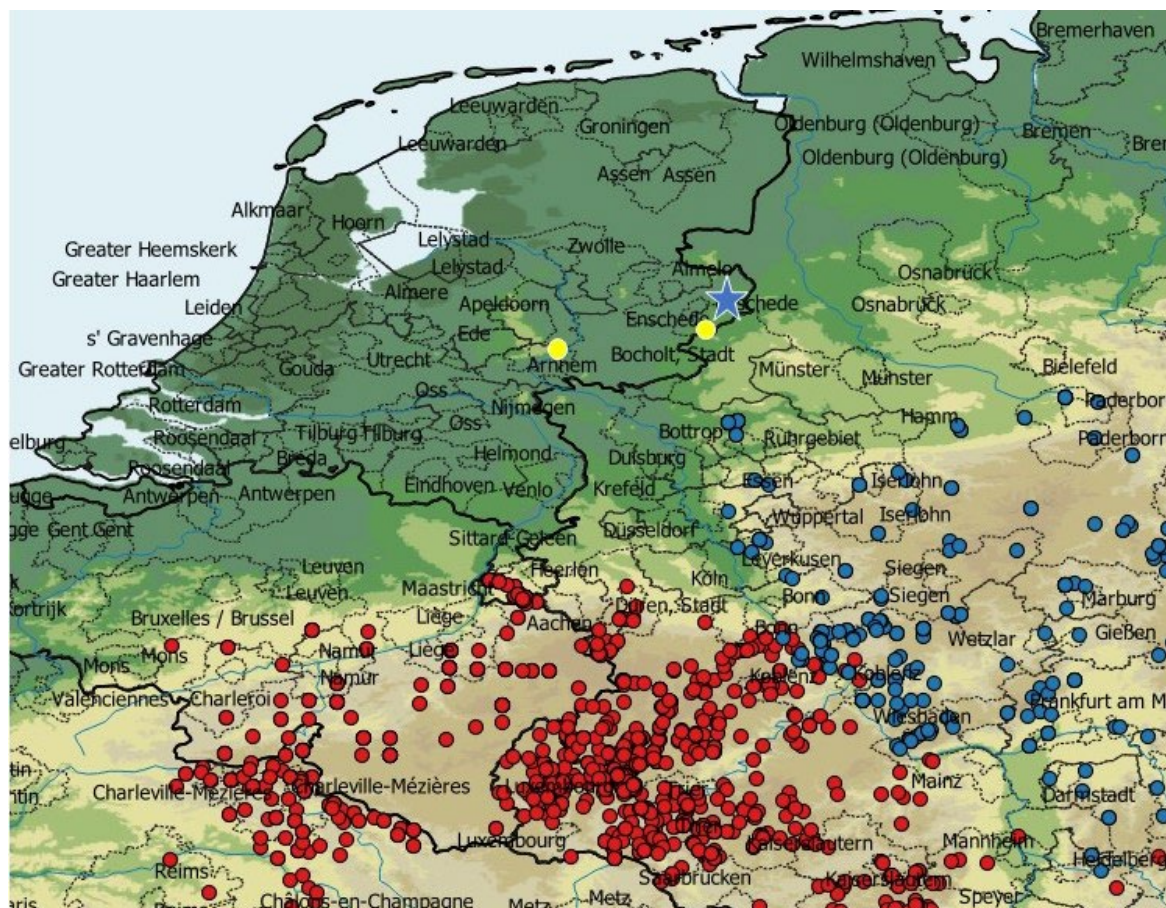
- Mogelijk nóg een nieuwe soort voor Nederland betreft *Rhyacophila nubila*. Een *Rhyacophila* werd gefotografeerd bij Enschede door Paul Knolle ([https://oudeversie.waarneming.nl/waarneming/view/174249255?\\_popup=1](https://oudeversie.waarneming.nl/waarneming/view/174249255?_popup=1), Fig. 2).



**Fig. 2.** *Rhyacophila* spec. bij Enschede, 9 juni 2019. Foto P. Knolle. / *Adult Rhyacophila near Enschede, 9 June 2019*. Photo P. Knolle.



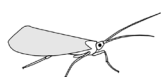
*Rhyacophila* hebben karakteristiek puntig uitgetrokken voorvleugels en er is geen discoïdaalcel in de voorvleugel aanwezig (op de foto dus geen *Hydropsyche*). In ons land komen *R. fasciata* en *R. dorsalis* voor, maar bijna uitsluitend in Zuid-Limburg; alleen van *R. dorsalis* zijn buiten dit gebied twee waarnemingen bekend: in de kunstmatige waterval bij Rozendaal (bij Arnhem) werd tweemaal een larve van *Rhyacophila* gevangen die als *R. dorsalis* werd gedetermineerd (12 augustus 1974, leg. S. Gardeniers; 17 april 1996, leg. Waterschap Rijn & IJssel. Bron data: EIS-bestand Trichoptera). In Duitsland komt ten oosten van de Rijn echter *R. nubila* voor. De vondst in Enschede sluit hierbij aan (Fig. 3).



**Fig. 3.** Verspreiding in onze regio van adulte *Rhyacophila dorsalis* (rood) en adulte *R. nubila* (blauw). Ster: mogelijke vondst van adulte *R. nubila*, Geel = vondsten van larven. Kaart P.J Neu (bewerkt). / Distribution of adult *Rhyacophila dorsalis* (red dots) and adult *R. nubila* (blue dots). Blue star: possible record of adult *R. nubila*, Yellow dots = records of larvae of *Rhyacophila*. Map P.J. Neu (modified).

Eerder werden al meldingen gedaan van larven in Twente: Wiggers *et al.* (2015) meldde deze uit de Boven Dinkel bij Glane en de Buurserbeek. Deze laatste zouden *R. dorsalis* betreffen. Met Waringer & Graf (2011) kunnen larven van *R. dorsalis* en *R. nubila* echter niet uit elkaar worden gehouden. Gezien bovenstaand kaartje ligt het voor de hand dat die larvenvondst ook *R. nubila* betreft. Vondsten van volwassen dieren, die goed op licht vliegen, zouden dit kunnen bevestigen.

- Op 31 mei 2019 ving Casper Zuyderduyn 1 ♂ en 2 ♀ van *Cheumatopsyche lepida* langs de Worm bij Kerkrade. Dat is een nieuwe vindplaats voor deze soort, die sinds 2010 bekend is



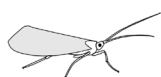
van de Roer tussen Vlodrop en Paarlo. Toen werd de eerste vondst gedaan in Nederland sinds ruim 100 jaar: een larve werd op 31 mei 2010 verzameld door het Waterschap Limburg (Van Maanen *et al.* 2013). Op 3 augustus 2013 ving Casper het eerste imago van deze soort. Naast de nieuwe vondst in de Worm in 2019 is op 30 mei 2018 een larve gevangen in de Geul bij Valkenburg (data Waterschap Limburg). Op 24 juni 2019 ving Casper Zuyderduyn 1 ♀ van deze soort bij Noordwijk! Die avond werd daar ook *Hydropsyche angustipennis* aangetroffen.

- Op 31 mei 2019 ving Casper 1 ♀ van *Hydroptila simulans*. Dat is pas de tweede vondst sinds de bevestiging van die soort in ons land op 3 augustus 2013 (Sanabria & Tempelman 2015).
- Op 1 juni 2019 ving Casper 1 ♂ *Ernodes articularis* bij Kerkrade (Fig. 4). Na de vondst van 2 ♂ op 19 juni 2012 bij Geulle is dit pas de tweede waarneming van een volwassen dier sinds 1961 (bron data: EIS-database).



**Fig. 4.** ♂ *Ernodes articularis* bij Kerkrade . Foto C. Zuyderduyn. / Adult male *Ernodes articularis* near Kerkrade (N 50.879, E 6.053).

- Aan de Selzerbeek bij Vaals ving Casper 3 ♂ en 30 ♀ van *Agapetus ochripes*. Deze soort was hier herontdekt in 2012 na vele jaren van afwezigheid (Korsten 2014).
- Tijdens een klein onderzoek aan de Neterselse Loop, in een nieuw hersteld traject van de beek (Fig. 5, links), werden op 26 november 2019 werden door Maria J. Sanabria (Aquon) en Mark Scheepens (Waterschap De Dommel) larven van *Grammotaulius nigropunctatus* (Fig. 5, rechts) en *Stenophylax permistus* (Fig. 6) aangetroffen. Het is de eerste keer dat larven van deze soorten werden gevonden in het beheergebied van Waterschap de Dommel. Ook werden larven van *Oligostomis reticulata*, *Hagenella clathrata* en *Limnephilus bipunctatus*



verzameld. Deze vondsten tonen eens te meer de waarde aan van deze beek. Overigens is het ook de eerste waarneming van een larve van *Grammotaulius nigropunctatus* in november; de meeste van de weinige larvenvondsten in Nederland zijn gedaan tussen april en juni (bron data: EIS-database).

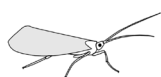


**Fig. 5.** Links: Neterselse Loop, nieuw traject, 26 november 2019. Rechts: *Grammotaulius nigropunctatus*. Foto's M.J. Sanabria (Aquon). / Left: Neterselse Loop stream, 26 November 2019. Right: *Grammotaulius nigropunctatus*. Photos: M.J. Sanabria (Aquon).



**Fig. 6.** Larve van / larva of *Stenophylax permistus*. Neterselse Loop, 26 november 2019. Foto M.J. Sanabria (Aquon).

- *Hagenella clathrata* blijft verrassen doordat er nieuwe vindplaatsen opduiken. Langs de Zoetermeerse Plas bij Zoetermeer werden meerdere waarnemingen gedaan, waaronder vier individuen op 19 mei 2019 (<https://oudeversie.waarneming.nl/waarneming/view/172642536>). Ook in de Biesbosch is deze soort opgedoken: op 18 mei 2019 werd er een gezien in het Benedenste Jannezand, net ten oosten van het Spaarbekken de Gijster (<https://oudeversie.waarneming.nl/waarneming/view/172604564>).

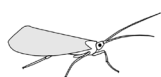


## Dankwoord

Met dank aan: Peter J. Neu, die de kaarten uit de DAET-atlas ter beschikking stelde, Monique Korsten (Waterschap Limburg) voor de informatie over *Cheumatopsyche lepida* in Limburg, Mark Scheepens (Waterschap de Dommel) en Aquon voor het vrijgeven van de informatie over de bijzondere kokerjuffers van de Neterselse Loop, Hans Hop (Aqualysis Waterlaboratorium) voor het delen van informatie over *Leptocerus lusitanicus* en Peter Knolle voor het beschikbaar stellen van de foto van *Rhyacophila*.

## Literatuur

- Maanen, B. van, M. Korsten & C. Zuyderduyn (2013). Massaal voorkomen van *Cheumatopsyche lepida* en nieuwe vindplaatsen van *Brachycentrus subnubilus* en *Athripsodes albifrons* langs de Roer. *De Digitale Kokerjuffer* **16**: 8-10.
- Korsten, M. (2014). Waterkwaliteitsverbetering leidt tot terugkeer van *Agapetus ochripes* in de Selzerbeek. *De Digitale Kokerjuffer* **17**: 2-9.
- Sanabria, M.J. & D. Tempelman (2015). *Hydroptila simulans* Mosely, 1920 aangetroffen langs de Rode beek en daarmee bevestigd voor de Nederlandse fauna. *De Digitale Kokerjuffer* **18**: 22-25.
- Waringer, J. & W. Graf 2011. Atlas der Österreichischen Köcherfliegenlarven Atlas of Central European Trichoptera Larvae: Atlas der Mitteleuropäischen Köcherfliegenlarven. – Erik Mauch Verlag. Wien, 486p.
- Wiggers, R. O. Duijts, G. Wolters & H. Boonstra (2015). Bijzondere macrofauna vondsten binnen het meetnet WRD 2013. *Macrofauna nieuwsbrief* **120**: 2-5.



# Content

## Faunistics Belgium

- Remarkable Belgian records ..... Koen Lock **2**

## Faunistics the Netherlands

- *Ptilocolepus granulatus* (Pictet 1834) after 25 years found again in The Netherlands ..... Hans Hop **4**
- Remarkable Trichoptera of the Hollands Noorderkwartier reference collection .....  
..... Wim Langbroek & Barend de Boer **8**
- Remarkable Trichoptera records in the Netherlands in 2019 .....  
..... Maria J. Sanabria, David Tempelman & Casper Zuyderduyn **13**
- Content ..... **18**

